

УДК 159.922.8:177.82

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-1-14>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ СТАНУ САМОТНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

Фролова Наталія Вікторівна,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогічної та вікової психології
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

natlick7@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7466-9071

Дмитриковська Анастасія Сергіївна,

магістр факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

anastasiadmitrikovskaya@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7883-2163

Мета. Дослідження психологічних особливостей переживання стану самотності в студентському віці мало метою теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити специфіку впливу статевих та особистісних характеристик на переживання стану самотності у студентському віці. Як концептуальна гіпотеза було обране положення про існування певного впливу статевих і особистісних характеристик на переживання стану самотності у студентському віці. Згідно з емпіричними гіпотезами, цей вплив зумовлюється статевими відмінностями у переживанні стану самотності у студентському віці та зв'язком між показниками переживання стану самотності та певними особистісними характеристиками, а саме високим рівнем екстраверсії та емоційної стійкості зумовлюють низький рівень переживання самотності.

Методи. Методичний інструментарій емпіричного дослідження становили такі методики: діагностика рівня суб'єктивного відчуття самотності (Д. Рассел, М. Фергюсон); диференціальний опитувальник переживання самотності (Є. Осін, Д. Леонтьєв); п'ятифакторний особистісний опитувальник (Р. МакКрає, П. Коста в адаптації А. Хромова); тест упевненості в собі (В. Ромек); шкала психологічного благополуччя (К. Ріфф в адаптації Т. Шевеленкової та Т. Фесенко); експрес-методика встановлення рівня самооцінки (Н. Фетіскін, В. Козлов, Г. Мануйлов).

Результати. Після перевірки даних на нормальність розподілу для порівняльного аналізу було обрано критерій Манна-Уїтні, а для кореляційного аналізу було використано коефіцієнт кореляції рангу Спірмена, а також регресійний аналіз. Емпіричні гіпотези було підтверджено таким чином: є відмінності у переживанні стану самотності у студентському віці залежно від статі та високий рівень екстраверсії та емоційної стійкості зумовлюють низький рівень переживання самотності.

Висновки. Встановлено зв'язок з такими особистісними характеристиками, як екстраверсія, емоційна стійкість, упевненість у собі, самооцінка особистості, а також виокремлено по 2 характеристики – предиктора для прогнозування рівня самотності залежно від статі.

Ключові слова: самотність, особистісні характеристики, стать, студентський вік, екстраверсія, емоційна стійкість, упевненість у собі, самооцінка, психологічне благополуччя.

THE PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF LONELINESS EXPERIENCE IN STUDENT'S AGE

Frolova Nataliia Viktorivna,

Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor of the Department of Pedagogical and Age Psychology
Oles Honchar Dnipro National University

natlick7@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7466-9071

Dmytrykovska Anastasiia Sergiivna,

Master
Oles Honchar Dnipro National University

anastasiadmitrikovskaya@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7883-2163

Purpose. The investigation of psychological characteristics of loneliness experience in the student's age was aimed at theoretical substitution and empirical research of the influence of sexual and personal characteristics on

the state of loneliness experience in the student's age. As the conceptual hypothesis the statement of the existence of a certain influence of sexual and personal characteristics on the state of loneliness experience in the student age has been chosen. According to empirical hypotheses, this influence is caused by sex differences of loneliness experience in the student age and the connection between the indicators of loneliness experience and certain personal characteristics – high levels of extraversion and emotional stability cause low level of loneliness. Methods. The following methods were chosen for the empirical research:

UCLA Loneliness Scale (D. Russell, M. Ferguson); differential questionnaire of loneliness experience (E. Osin, D. Leontiev); Five-Factor Model (R. McCray, P. Costa; adapted by A. Khromov); self-confidence self-test (V. G. Romek, adapted by T. Shevelenkova and T. Fesenko); express method of the level of self-esteem establishing (N. Fetiskin, V. Kozlov, G. Manuilov). Results. The study involved students aged 18 to 19 in the amount of 100 students, among whom 60 were selected from the pilot sample – 30 boys and 30 girls with middle and high level of loneliness experience. After checking the data for the normality of distribution, the Mann-Whitney criterion was chosen for the comparative analysis, and the Spearman's rank correlation coefficient was used for the correlation analysis. The empirical hypotheses have been confirmed as follows: there are sex differences of loneliness experience in the student age and high levels of extraversion and emotional stability cause low level of loneliness.

Conclusions. The empirical correlations between the phenomenon of loneliness and personal characteristics have been established and the differences in the loneliness experience depending on the gender have been found. The connection of such personal characteristics as extraversion, emotional stability, self-confidence, self-esteem, as well as 2 characteristics for predicting the level of loneliness depending on sex have been distinguished.

Key words: *loneliness, sex, personal characteristics, student's age, extraversion, emotional stability, self-confidence, self-esteem, psychological well-being.*

Вступ

Питання дослідження самотності привертали до себе увагу тривалий час, однак актуальності вони набули лише у ХХ столітті. Нині, в епоху швидкісного розвитку різноманітних форм спілкування та інформаційних технологій, проблема самотності в житті молодих людей може здаватися надуманою. Проте кожна прогресивна тенденція має зворотну сторону, і вона не завжди є позитивною. Отже, проблема самотності набуває останнім часом інтересу та відповідного тенденціям змісту, саме тому її досліджують у різних сферах психології, медицини, педагогіки, філософії.

Юнацький вік є відповідальним періодом у становленні особистості. У цей період молодь починає будувати своє майбутнє, що зумовлює необхідність навчитися прилаштовуватися під сучасне суспільство та вміння долати проблеми, які виникають на шляху. Доцільність вивчення феномена самотності у студентському віці зумовлена цілою низкою факторів, що викликають переживання цього стану, такими як: труднощі адаптації у новому оточенні, низький рівень розвитку навичок міжособистісної взаємодії, складність у встановленні бажаних емоційних стосунків із значимими людьми.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Останніми роками феномен самотності є предметом міждисциплінарних досліджень, адже його вивченням займаються психологи, філософи, соціологи, педагоги. Вивчення особливостей самотності можна знайти в публікаціях як вітчизняних, так і закордонних науковців: К. Абульханової-Славської, В. Вейса, О. Данчева,

І. Кона, Д. Пісмєна, К. Роджерса, Н. Хамітова, Г. Шагілаєва та інших. Хоча натепер є багато підходів до розуміння цього феномена, однак ще досі визначення терміна «самотність» не має однозначного тлумачення. Для його виокремлення та визначення необхідно відрізнити самотність від схожих понять. Так, дослідники вважають необхідним розрізнити поняття «самотність» та «ізоляція».

На думку С. Корчагіної, змішання поняття «ізоляція» та «самотність» може призвести до втрати змісту цих феноменів. Згідно з визначенням авторки, самотність – це психічний стан людини, що відбиває переживання своєї окремоті, суб'єктивної неможливості або небажання відчувати адекватний відгук, прийняття і визнання себе іншими людьми. Своєю чергою ізоляція – це локалізація особистості від соціального оточення і на факт її виникнення головним чином впливає зовнішня ситуація, а не внутрішні переживання. Самотність же віддзеркалює розлад як зі світом, так і з самим собою та супроводжується стражданнями і кризами. Таким чином, особистість може переживати стан самотності та не бути ізолюваною від оточуючого середовища, і навпаки, може бути ізолюваною та не переживати самотність (Помазова, 2013).

Переживання почуття самотності має як позитивну, так і негативну сторону. З одного боку, самотність пов'язана з деформацією різних відносин особистості та ускладнює успішний процес входження в широкий контекст соціальних відносин. З іншого боку, самотність допомагає поринути в особистісну рефлексію, замислитись над сенсожиттєвими проблемами

та є невід'ємною частиною становлення індивідуальності людини (Гусейнова, 2013).

Аналізуючи вікові особливості прояву самотності, Г. Тихонов зазначає, що самотність в юнацькому віці – явище, яке дуже поширене й інтенсивно протікає. Молоді люди загалом проявляють більш високу вразливість стосовно самотності і більшу схильність до нього, ніж зрілі або літні люди (Берюшова, 2013). Переживання стану самотності вперше усвідомлюється саме у студентському віці, адже це пов'язано із задачами особистісного та соціального самовизначення (Неумоева-Колчеданцева, 2011), а також з тим, що юнаки починають жити самотійно, актуальними для них стають проблеми самореалізації та життєвих труднощів, переживання проблематичності життя. Після закінчення школи змінюється соціальне положення та структура міжособистісних зв'язків. Ці факти викликають у студентів відчуття невпевненості, внутрішнього дискомфорту, напруги, що призводить до переживання самотності у цьому віці (Шагівалеєва, 2007). Визначена наявність зв'язку між певними особистісними характеристиками. Так, Х. Атак виявив, що показники нейротизму, екстраверсії та доброзичливості помірно корелюють із самотністю (Atak, 2009).

Цікавим у вивченні стану самотності вважається також статевий аспект. Так, Р. Арі, М. Деніз та Е. Хамарта стверджували, що рівень самотності вищий серед юнаків, оскільки дівчата краще пристосовуються до нового середовища та добре соціалізуються в соціально-емоційній сфері (Al Khatib, 2012).

Д. Нокс та колеги встановили, що серед першокурсників та другокурсників юнаки набагато рідше перебувають у романтичних стосунках та гірше знають, яким чином завести дружбу. Вони ж вживають більше алкоголю та частіше вважають себе невдахами, аніж дівчата. Все це більшою мірою зумовлює ризик виникнення стану самотності (Колісник, 2012).

Теоретичний огляд наукових досліджень дає можливість стверджувати, що переживання стану самотності актуалізується у студентському віці. Зокрема, встановлено, що переживання такого стану відрізняється у юнаків та дівчат та пов'язане з певними особистісними характеристиками.

2. Методологія та методи

Аналіз теоретичних напрацювань дає змогу стверджувати, що проблема самотності є однією з найважливіших у студентському віці та пов'язана зі зміною місця проживання, соціального положення та структури міжособистісних зв'язків, які

виникають у студентів, відчуттям невпевненості, напруги, внутрішнього дискомфорту. Також було встановлено, що на переживання самотності впливають особистісні характеристики та воно відрізняється у чоловіків та жінок. Саме ці положення дали змогу визначити **мету** роботи – емпірично дослідити особливості впливу статевих і особистісних характеристик на переживання стану самотності у студентському віці та стверджувати на рівні концептуальної гіпотези, що статеві й особистісні характеристики можуть впливати на переживання стану самотності у студентському віці.

Емпіричні гіпотези дослідження було визначено у таких припущеннях:

1. Наявні відмінності у переживанні стану самотності у студентському віці залежно від статі.

2. Є зв'язок між показниками переживання стану самотності та певними особистісними характеристиками, а саме високий рівень екстраверсії та емоційної стійкості зумовлюють низький рівень переживання самотності.

Дослідження особливостей впливу статевих і особистісних характеристик на переживання стану самотності у студентському віці проводилося на базі Дніпровського національного університету ім. О. Гончара (факультет психології та спеціальної освіти, геолого-географічний факультет) та Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (факультет інформаційних технологій).

На першому етапі було опитано 100 осіб, з яких було відібрано 60 респондентів із середнім та високим рівнем переживання стану самотності. Таким чином, у емпіричному дослідженні взяли участь 30 хлопців та 30 дівчат з середнім та високим рівнями самотності віком 18–19 років.

Для перевірки емпіричних гіпотез дослідження було використано такі *психодіагностичні засоби*, як: методика діагностики рівня суб'єктивного відчуття самотності (Д. Рассел, М. Фергюсон, 1998); диференціальний опитувальник переживання самотності (Є. Осін, Д. Леонтьєв, 2013); п'ятифакторний особистісний опитувальник (Р. МакКрає, П. Коста в адаптації А. Хромова, 1999); тест упевненості в собі (В. Ромек, 1998); шкала психологічного благополуччя (К. Ріфф в адаптації Т. Шевеленкової та Т. Фесенко, 2005); експрес-методика встановлення рівня самооцінки (Н. Фетіскін, В. Козлов, Г. Мануйлов, 2002).

3. Результати та дискусії

Для перевірки емпіричних гіпотез нами було виявлено такі статистично значущі розбіжності та зв'язки (див. табл. 1).

Встановлено розбіжності між показниками «рівень самотності» ($U=200$, при $p \leq 0,01$), «самовідчуття» ($U=276,5$, при $p \leq 0,05$), «відчуження» ($U=214$, при $p \leq 0,01$), «загальна самотність» ($U=225,5$, при $p \leq 0,01$), «впевненість у собі» ($U=84$, при $p \leq 0,01$), «рівень самооцінки» ($U=313,5$, при $p \leq 0,05$), «психологічне благополуччя» ($U=218,5$, при $p \leq 0,01$), «екстраверсія – інтроверсія» ($U=288$, при $p \leq 0,05$), «прив'язаність – відокремленість» ($U=306$, при $p \leq 0,05$), «експресивність – практичність» ($U=269,5$, при $p \leq 0,01$) залежно від статі. Таким чином, перша емпірична гіпотеза про існування відмінностей у переживанні стану самотності у студентському віці залежно від статі підтвердилася частково. Були виявлені відмінності за такими показниками, як «рівень самотності», «самовідчуття», «відчуження», «загальна самотність», «впевненість у собі», «рівень самооцінки», «психологічне благополуччя», «екстраверсія – інтроверсія», «прив'язаність – відокремленість», «експресивність – практичність» залежно від статі.

Виявлено, що рівень самотності вищий серед юнаків, також вони усвідомлюють власну самотність, їм не вистачає емоційної близькості та контактів з іншими людьми, тобто в них відсутні значущі стосунки з ото-

чучими. Отриманий результат підтверджує теоретичні відомості Р. Арі, М. Деніза, Д. Нокса та Е. Хамарти, які з'ясували, що юнаки першого та другого років навчання більш схильні до переживання стану самотності та пристосовуються до нового середовища не так добре, як дівчата, соціалізуються в соціально-емоційній сфері (Al Khatib, 2012).

Високий рівень самотності, відсутність значущих та близьких стосунків з оточуючими сприяють тому, що юнаки мають низький рівень самооцінки, вони більш невпевнені, а також менш щасливі та не задоволені собою і власним життям.

Були виявлені відмінності за показниками екстраверсії, прив'язаності та експресивності. Переживання стану самотності впливає на те, що юнаки менше спілкуються з іншими людьми, тримають дистанцію у спілкуванні з іншими, занурюються у власні проблеми та переживання, негативно ставляться до різких змін у власному житті, а тому зміна місця проживання, зміна кола спілкування можуть впливати на те, що переживання стану самотності стає більш вираженим у студентському віці.

Для підтвердження другої гіпотези про існування зв'язку між показниками переживання стану самотності та певними осо-

Таблиця 1

Групові розбіжності особистісних характеристик за методиками Д. Рассела, М. Фергюсона; Є. Осіна, Д. Леонтьєва; Р. МакКрає, П. Коста; В. Ромека; К. Ріфф; Н. Фетіска, В. Козлова, Г. Мануйлова залежно від статі

Шкали методик	Середні показники досліджуваних		Показник критерію U – Манна Уїтні	P-рівень значущості
	Дівчата	Юнаки		
Рівень самотності	22, 17	38,83	200	0,000
Ізоляція	30,95	30,05	436,5	0,841
Самовідчуття	24,72	36,28	276,5	0,010
Відчуження	22,63	38,37	214	0,000
Загальна самотність	23, 02	37,98	225,5	0,001
Дисфорія	27,93	33,07	373	0,253
Самотність як проблема	32,13	28,87	401	0,467
Потреба у компанії	33,32	27,68	365,5	0,208
Залежність від спілкування	31,23	29,77	428	0,745
Позитивна самотність	30,9	30,1	438	0,859
Впевненість у собі	42, 7	18,3	84	0,000
Рівень самооцінки	25,95	35,05	313,5	0,043
Психологічне благополуччя	38,22	22,78	218,5	0,001
Екстраверсія – інтроверсія	35,9	25,1	288	0,017
Прив'язаність – відокремленість	35,3	25,7	306	0,033
Самоконтроль – імпульсивність	33,92	27,08	347,5	0,129
Емоційна стійкість – емоційна нестабільність	34,45	26,55	331,5	0,079
Експресивність – практичність	36,52	24,48	269,5	0,008

бистісними характеристиками був використаний коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

За вибіркою дівчат статистично значущі прямі кореляційні зв'язки виявлено між самотністю як проблемою та прив'язаністю – відокремленістю ($r=0,477$, при $p \leq 0,01$), потребою у компанії та прив'язаністю – відокремленістю ($r=0,544$, при $p \leq 0,01$), залежністю від спілкування та прив'язаністю – відокремленістю ($r=0,538$, при $p \leq 0,01$). Статистично значущі зворотні кореляційні зв'язки виявлено між ізоляцією та екстраверсією – інтроверсією ($r=-0,449$, при $p \leq 0,05$), між рівнем самотності та екстраверсією – інтроверсією ($r=-0,610$, при $p \leq 0,01$), рівнем самотності та емоційною стійкістю – емоційною нестабільністю ($r=-0,774$, при $p \leq 0,01$), самовідчуттям та екстраверсією – інтроверсією ($r=-0,476$, при $p \leq 0,01$), ізоляцією та емоційною стійкістю – емоційною нестабільністю ($r=-0,676$, при $p \leq 0,01$), загальною самотністю та екстраверсією – інтроверсією ($r=-0,597$, при $p \leq 0,01$), загальною самотністю та емоційною стійкістю – емоційною нестабільністю ($r=-0,581$, при $p \leq 0,01$), дисфорією та екстраверсією – інтроверсією ($r=-0,576$, при $p \leq 0,01$), дисфорією та емоційною стійкістю – емоційною нестабільністю ($r=-0,540$, при $p \leq 0,01$).

За вибіркою хлопців виявлено тільки зворотні статистично значущі кореля-

ційні зв'язки між загальною самотністю та прив'язаністю – відокремленістю ($r=-0,509$, при $p \leq 0,01$), встановлено між рівнем самотності та емоційною стійкістю – емоційною нестабільністю ($r=-0,437$, при $p \leq 0,05$), ізоляцією та прив'язаністю – відокремленістю ($r=-0,378$, при $p \leq 0,05$), самовідчуттям та прив'язаністю – відокремленістю ($r=-0,459$, при $p \leq 0,05$), дисфорією та емоційною стійкістю – емоційною нестабільністю ($r=-0,432$, при $p \leq 0,05$).

Далі для прогнозування рівня переживання стану самотності на основі особистісних характеристик та більш детального аналізу щодо потенційних предикторів, які зумовлюють рівень переживання стану самотності у студентському віці залежно від статі, було здійснено спробу побудови кореляційно-регресійної моделі. Як предикторні змінні виступали особистісні характеристики досліджуваних, а як залежна змінна – показник рівня самотності (за методикою Д. Рассела, М. Фергюсона). Статистична обробка здійснювалась за допомогою лінійного множинного регресійного аналізу. Добір факторів здійснювався шляхом виключення з моделі найбільш взаємозалежних факторів з урахуванням значущості коефіцієнтів регресії, оцінених за допомогою t-критерію. Перевірялась вірогідність впливу особистісних характеристик на рівень переживання стану самотності. Виділено незалежні змінні для регресійного

Таблиця 2

Показники коефіцієнтів кореляції Спірмена за шкалами самотності та особистісними характеристиками у дівчат

Шкали	Екстраверсія – інтроверсія	Прив'язаність – відокремленість	Самоконтроль – імпульсивність	Емоційна стійкість – емоційна нестабільність	Експресивність – практичність
Рівень самотності	-0,610**	0,113	0,178	-0,774**	0,108
Ізоляція	-0,449*	0,070	0,289	-0,676**	0,093
Самовідчуття	-0,476**	0,071	0,179	-0,155	-0,090
Відчуження	0,068	-0,113	-0,259	0,059	-0,338
Загальна самотність	-0,597**	0,030	0,198	-0,581**	-0,175
Дисфорія	-0,576**	0,209	0,176	-0,540**	0,129
Самотність як проблема	0,175	0,477**	0,197	-0,038	0,179
Потреба у компанії	0,015	0,544**	0,283	0,016	0,136
Залежність від спілкування	-0,170	0,538**	0,266	-0,266	0,193

Примітка: * – статистично значущий кореляційний зв'язок на рівні $p \leq 0,05$; ** – статистично значущий кореляційний зв'язок на рівні $p \leq 0,01$

Таблиця 3

Показники коефіцієнтів кореляції Спірмена за шкалами самотності та особистісними характеристиками у хлопців

Шкали	Екстраверсія – інтроверсія	Прив'язаність – відокремленість	Самоконтроль – імпульсивність	Емоційна стійкість – емоційна нестабільність	Експресивність – практичність
Рівень самотності	-0,285	-0,288	-0,152	-0,437*	-0,019
Ізоляція	-0,257	-0,378*	-0,147	-0,116	-0,100
Самовідчуття	-0,266	-0,459*	-0,201	0,020	-0,088
Відчуження	0,113	-0,183	0,017	0,153	-0,006
Загальна самотність	-0,266	-0,509**	-0,245	0,063	-0,196
Дисфорія	-0,342	-0,073	0,022	-0,432*	0,321
Самотність як проблема	-0,273	-0,079	-0,137	0,112	0,185
Потреба у компанії	0,017	-0,069	0,086	0,244	0,144
Залежність від спілкування	-0,281	-0,143	0,007	-0,047	0,329

Примітка: * – статистично значущий кореляційний зв'язок на рівні $p \leq 0,05$; ** – статистично значущий кореляційний зв'язок на рівні $p \leq 0,01$

аналізу. Ними виступили такі особистісні характеристики, як: екстраверсія – інтроверсія, прив'язаність – відокремленість, самоконтроль – імпульсивність, емоційна стійкість – емоційна нестабільність, експресивність – практичність, самооцінка, впевненість у собі, психологічне благополуччя.

1. Залежна змінна – рівень самотності (за методикою Д. Рассела, М. Фергюсона, за вибіркою дівчат). За результатами регресійного аналізу дібрано 2 характеристики – предиктора для прогнозування рівня самотності, за якими побудовано двофакторну кореляційно-регресійну модель:

$$Y = 71,179 + (-0,602)X_1 + (-0,450)X_2$$

де Y – рівень самотності; X_1 – емоційна стійкість; X_2 – екстраверсія.

Величина коефіцієнта множинної кореляції для двофакторної моделі рівня переживання стану самотності дорівнює 0,869. Дві особистісні характеристики особистості (емоційна стійкість та екстраверсія) мають негативний кореляційний зв'язок з таким фактором.

Значення R-квадрата (коефіцієнта детермінації) дорівнює 0,755. Це означає, що частка дисперсії залежної змінної, пояснена регресією, становить 75,5%. Розрахована регресійна модель є значущою за критерієм F-Фішера ($F=41,499$ за $p \leq 0,01$).

2. Залежна змінна – рівень самотності (за методикою Д. Рассела, М. Фергюсона, за вибіркою юнаків). За результатами регресійного аналізу дібрано 2 характеристики – предиктора для прогнозування

рівня самотності, за якими побудовано двофакторну кореляційно-регресійну модель:

$$Y = 65,535 + (-0,670)X_1 + (-0,260)X_2$$

де Y – рівень самотності; X_1 – впевненість у собі; X_2 – емоційна стійкість.

Таблиця 4

Регресійна статистика для двофакторної моделі вірогідності впливу особистісних характеристик на рівень переживання стану самотності у вибірці дівчат

Показники	Розраховане значення
Множинний R	0,869
R-квадрат	0,755
Скорегований R-квадрат	0,736
Стандартна похибка	4,519

Таблиця 5

Характеристика кореляційно-регресійних зв'язків між характеристиками предикторами та рівнем самотності за вибіркою дівчат

Показник	Коефіцієнти регресії	t-критерій Стьюдента	P-значення
Емоційна стійкість – емоційна нестабільність	-0,602	-5,918	0,000
Екстраверсія – інтроверсія	-0,450	-4,422	0,000

Таблиця 6
**Регресійна статистика для
двофакторної моделі вірогідності
впливу особистісних характеристик
на рівень переживання стану
самотності у вибірці юнаків**

Показники	Розраховане значення
Множинний R	0,805
R-квадрат	0,648
Скорегований R-квадрат	0,622
Стандартна похибка	3,523

Таблиця 7
**Характеристика кореляційно-
регресійних зв'язків між
характеристиками предикторами та
рівнем самотності за вибіркою юнаків**

Показник	Коефіцієнти регресії	t-критерій Стьюдента	P-значення
Впевненість у собі	-0,670	-5,431	0,000
Емоційна стійкість – емоційна нестабільність	-0,260	-2,105	0,045

Величина коефіцієнта множинної кореляції для двофакторної моделі рівня переживання стану самотності дорівнює 0,805. Дві особистісні характеристики (впевненість у собі та емоційна стійкість) мають негативний кореляційний зв'язок з таким фактором.

Значення R-квадрата (коефіцієнта детермінації) дорівнює 0,648. Це означає, що частка дисперсії залежної змінної, пояснена регресією, становить 64,8%. Розрахована регресійна модель є значущою за критерієм F-Фішера ($F=24,819$ за $p \leq 0,01$).

Результати регресійного аналізу також дають нам можливість говорити про те, що перша емпірична гіпотеза підтверджена частково, адже на переживання стану самотності як у юнаків, так і у дівчат впливає такий загальний показник, як емоційна стійкість, тоді як у дівчат він супроводжується негативними почуттями, пов'язаними з перебуванням у стані самотності та відсутністю людей, з якими можливий близький

контакт, а у хлопців – лише з негативними почуттями, пов'язаними з перебуванням у стані самотності.

Друга емпірична гіпотеза про існування зв'язку між показниками переживання стану самотності та певними особистісними характеристиками підтвердилася повністю. Ми припускали, що високий рівень екстраверсії та емоційної стійкості зумовлюють низький рівень переживання самотності. Вдалося з'ясувати, що шкали «рівень самотності», «ізоляція», «самовідчуття», «загальна самотність», «дисфорія» мають зворотний кореляційний зв'язок зі шкалою «екстраверсія – інтроверсія» серед дівчат студентського віку. Таким чином, високий та середній рівні переживання стану самотності, відсутність людей, з якими у респондентів можливий близький контакт, усвідомлення власної самотності, негативні відчуття, пов'язані з перебуванням у стану самотності, впливають на зниження рівня екстраверсії, і навпаки, високий рівень екстраверсії сприяє зниженню рівня самотності та сприяє встановленню близьких контактів з оточуючими.

Встановлено зворотний кореляційний зв'язок між шкалами «рівень самотності», «дисфорія» та «емоційна стійкість – емоційна нестабільність» серед юнаків. Можемо припустити, що високий рівень самотності та негативні почуття, пов'язані з перебуванням у такому стані, знижують показник емоційної стійкості та, навпаки, високий рівень емоційної стійкості зумовлює низький рівень самотності та позитивні почуття, пов'язані з перебуванням у такому стані.

Висновки

За результатами регресійного аналізу виявлено зворотний зв'язок з рівнем самотності та такими факторами, як емоційна стійкість та екстраверсія у дівчат, а для юнаків – з упевненістю в собі та емоційною стійкістю. Таким чином, екстраверсія, емоційна стійкість, упевненість у собі є потужними та впливовими факторами, що зумовлюють переживання стану самотності залежно від статі.

Отже, в результаті емпіричного дослідження доведено, що переживання стану самотності у студентському віці зумовлено як статевими, так і особистісними характеристиками, тобто концептуальна гіпотеза про наявність певного впливу статевих і особистісних характеристик на переживання стану самотності у студентському віці знайшла своє підтвердження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hasan Atak. Big Five Traits and Loneliness among Turkish Emerging Adults, *World Academy of Science, Engineering and Technology*. 2009. Pp. 987–991

2. Saleh A. Al Khatib. Exploring the Relationship among Loneliness, Self-esteem, Selfefficacy and Gender in United Arab Emirates College Students, *Europe's Journal of Psychology*, 2012. No 8(1). Pp. 159–181.
3. Берюшова А.В. Поведінкові прояви самотності в юнацькому віці. «Теорія і практика сучасної науки» (м. Чернівці, 24–25 листопада 2017 р.). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 60–62.
4. Гусейнова Н.О. Психологічний контекст феномена самотності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2013. Вип. 2. С. 14–16.
5. Колісник Л.О. Гендерні ролі та переживання самотності (за результатами досліджень у країнах Європи та Америки). *Гендерна мапа України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Суми, 12 квітня 2012 р. Суми : СумДУ, 2012. С. 10–14.
6. Неумоева-Колчеданцева Е.В. Одиночество как психический феномен и ресурс развития личности в юношеском возрасте. *Образование и наука*. 2011. № 1. С. 42–51.
7. Помазова О.В. Самотність як психологічний феномен. *Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка»*. 2013. Вип. 23. С. 206–214.
8. Шагивалеева Г.Р. Одиночество и особенности его переживания студентами . Елабуга : Изд-во ОАО «Алмедиа». 2007. 157 с.

REFERENCES:

1. Hasan, Atak (2009). Big Five Traits and Loneliness among Turkish Emerging Adults, *World Academy of Science, Engineering and Technology*. 987–991.
2. Saleh, A. Al Khatib (2012). Exploring the Relationship among Loneliness, Self-esteem, Selfefficacy and Gender in United Arab Emirates College Students. *Europe's Journal of Psychology*, 8(1). 159-181.
3. Beryushova, A.V. (2017) *Povedinkovi proyavi samotnosti v yunackomu vici* [Behavioral manifestations of loneliness in adolescence] “*Teoriya i praktika suchasnoyi nauki*” (m. Chernivci, 24–25 listopada 2017). Kherson: Vidavnichij dim “Gelvetika”, 60–62 [in Ukrainian].
4. Gusejnova, N.O. (2013). *Psihologichnij kontekst fenomenu samotnosti* [Psychological context of loneliness phenomenon]. *Naukovij visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Ser.: Psihologichni nauki. – Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser.: Psychological Sciences*, 2. 14–16 [in Ukrainian].
5. Kolisnik, L.O. (2012) *Genderni roli ta perezhivannya samotnosti (za rezultatami doslidzhen u krayinah Yevropi ta Ameriki)* [Gender roles and experiences of loneliness (based on research in Europe and America)]. *Genderna mapa Ukrayini : materialy Vseukrayinskoyi naukovo-praktichnoyi konferenciyi, m. Sumy, 12 kvitnya 2012*. Sumy: Sumy State University, 10–14 [in Ukrainian].
6. Neumoeva-Kolchedanceva, E.V. (2011) *Oдиночество как психический феномен и ресурс развития личности в юношеском возрасте* [Loneliness as a psychic phenomenon and a resource of personality development in adolescence]. *Образование и наука – Education and Science*, 1. 42–51 [in Russian].
7. Pomazova, O.V. (2013) *Samotnist yak psihologichnij fenomen*. [Loneliness as a psychological phenomenon]. *Naukovi zapiski. Ser.: Psihologiya i pedagogika. – Proceedings. Ser.: Psychology and Pedagogy*, 23. 206–214 [in Ukrainian].
8. Shagivaleeva, G.R. (2007). *Oдиночество и особенности его переживаниа студентами* [Loneliness and its features in students experience]. Elabuga: Izd-vo ОАО “Almedia”. 157 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 15.01.2020.
The article was received 15 January 2020.